

մէկ մը մտնելու ջուրին համը կը նայի :
— Պարտաւորութեան քանի մը կողմերուն ծանօտանալու արարարները կարծես են . բայց իրարի բանական սպարապետ բարձրագոյնը, իսկապէս փառայն այն ծանօտանալու մարտնչութեամբ պէտք եղած միջոցները ձեռք առած է : Սիւլիմանիէի կողմաւորելու Վստուլայի փառայն պաշտօնէն ձգելու ետեւէն ասոր ազգականներէն շատերը այս խնդրոյն վերաբերեալ խառնուեցան . բայց բան տեսնելը ըսելն իրենց անելի գէշ եղաւ . ուրովհետեւ ապստամբներուն հետ բռնուեցան , և աղէկ պահապանով Վստուլայի ափերէն իրիւկեցան . հաստատանքին ըստ արժանւոյն տեսնուելու հաւանք : Եւստի անոնցներէն են Քատրի պէյ . Հասան պէյ . Սուլթան պէյ . Քիւսպէմ աղա , և Սուլթան Լալի Էֆենտին , որ Վստուլայի փառայնի օրը դատաւոր էր : Եւստի իրենց պաշտօնականութեան նը տակը առած Վստուլայի փառայնի ալ անոնք և համբաւը աղտոտեցին , ասանկ ապստամբութեամբով անոր թեր կենալովնն :
— Պատկերէն եկած վերջին լուրերէն կ'իմանա՞մք որ ամէն տեղ ապստամբները բարձրագոյնը Վստուլայի փառայնի իշխանութիւնը ծանաչելու և անոր հնազանդելու սկսած են : Սոր տեղ որ խռովութիւն եղած և սաստկացած էր նէ՛ բարձրագոյնը սպարապետին բանակի օգնականը (Եսկընի հարպ) հոն կ'երթայ , ամենքն ալ կատարեալ հնազանդութիւն կը ցուցնեն : Եւստի ասանկ հանդարտած ըլլալով՝ պատեհութիւն գտած է սպարապետը զօրաց մէկ մասը զգուշութեամբ համար խիշուկողմը իրկել . թէպէտ Պէրիզատքի ապստամբութեան վերջին մէկ պոլիս նշանը անգամ մընալ ցած չէ :
— Քանի մը տարիէ ՚ի վեր Համիտ գաւառը քանի մը անգամ մարդիկ ելելով՝ ասոր անոր ընչիցը և ստացուածոցը շատ վնասներ և գէշութիւններ կ'ընէին : Եւստի մօտերս ասոնցմէ եօթն հազար , որոց անոնցներէն են Հասան քեհեա , Քատրի , Իսմայիլ , Իսաիլ , Հիւսէին , Սէլիմ անուն սեւա մարտ մը , և իզլէթ , տեղւոյն կառավարութիւնը ձեռք ձգեց , կայեց և Վստուլայի ափերէն իրկեց : Եւստի առաջիկայ ՚ի վեր չարագործ մարդիկ ըլլալը գաղտնաբերուեցան կերպով մը ստուգելէն ետքը վե՛ճիւ եղաւ որ ամէն մէկը երեքական տարի Բաքու գրուին :
— Ստուլայի տէրութիւնը օսմանեան մեծազոր տէրութեան հետ ունեցած վաղեմի բարեկամութեանը նշան և հաստատութիւն ստորը Սուլթանի անուրբ Վաղարշ սպարապետին կարգին նշանները մեծազոր տէրութեան փոխարքայ բարձրագոյնը իշխող փառայնի և արտաքին գործոց տեսուչ բարձրագոյնը Վի փառայն իրկեց : Բարձրագոյնը փոխարքային իրկուած նշանը շուրջ շուրջ (պրիւսիական) անգամանակներով զարդարուած մեծապէս բան է : Օրինակական գործոց տեսուչ բարձրագոյնը Սուլթանի Վի փառայն , թիւականօրաձիգ զօրաց և վնասորական գործոց տեսուչ բարձրագոյնը Վստուլայի փառայն , և մեծ ծովապետ բարձրագոյնը Սիւլիման փառայն ալ թագաւորին կենդանագրովը և շուրջը անդամանակներով զարդարուած մէկ մէկ տուփ իրկեց : Եւստի թագաւորին միջին աստիճանի նշաններ ալ իրկեց բարձրագոյնը դրան զիւսանալովի մեծապատիւ Շէվքէ պէյին , և գեղարարները վեհապատիւ ինքնակալին ներկայացնող (թէ չի փառայն) յարգապատիւ Քեհեմի պէյին , Սուլթանի վար պատուոյ նշաններ իրկեց անցադիրերու (բասաբօսի) գիւսանի վերակայու յարգապատիւ Նէշիտ պէյին , և բարձրագոյնը դրան թագաւոր յարգապատիւ Պ . Սէրաֆէնին :
— Պատանդի հասարակապետութեան նախագահ Սուլթան Նաբի , որուն անցածները օսման նշան մեծազոր տէրութեան վեհապատիւ կայսրը մէկ փառաւոր պատուոյ նշան մը իրկած էր , մեծազոր տէրութեան կողմէն Փարիզ նստող Պ . Քալիմաքի գեղարարին՝ պատուոյ լէգէոնի (լէժիօն տ'օննէօր) մեծ հրամանատարութեան պատիւը և նշանը տրուաւ :
— Պատանդի օտար ընկերութեան օրօք ալ նուն շորէնաւով անցեալ երկու շաբթի (յունիս 19) , Պ . Տրամարգին և իւր կինը , և Պ . Շամպայան և Պ . Շամբօ , Վստուլայի ափերէն հասան : Բարձրագոյնը մէկ կամ Պէրիզատք մէկ բնակարան մը վարձելու լուր տրուեց . որովհետեւ Պ . Տրամարգին երկար ատեն մայրաքաղաք կենալու զիտուորութիւն չունենալով , նոյն օրօք շորէնաւէն դուրս չեղաւ , որ նոյն նաւով իւրիւր պիտի երթայ . և այս պարագայիս համար գալը ու չկէկ իմացուելով անցած չաբ

թիւն թերթերուն մէջ չի կրցանք ծանուցանել :
Շաբթ օրը յունիս 24 . Պ . Տրամարգին վեհապատիւ ինքնակալին ներկայանալու արժանացաւ իրեն երկու ծանապարհորդակից բարեկամներուն հետ , Ֆռանսըզի դեսպանատան թագաւոր Պ . Տօրա ալ թագաւորութեան պաշտօնիւ հետ գլուխուեցաւ : Վեհապատիւ ինքնակալին քովն էին փոխարքայ բարձրագոյնը փառայն , և Վստուլայի փառայնը : Վեհապատիւ ինքնակալը այս մեծանուն հիւրոյն շատ մարդասիրութիւն ցուցուց . և որովհետեւ նոյն օրը ինքնակալը զինուորական դպրատան ընտելութեանը պիտի երթար , և մեծազոր տէրութեան բարձրագոյնը պաշտօնատէրերը և երեւելի անձինք հոն պիտի գտնուէին : Պ . Տրամարգին ալ հրաւիրեց որ գտնուի . ասիկայ ալ մեծ շնորհակալութեամբ հրաւերը ընդունեց և ընտելութեան ալ գտնուեցաւ :
— Սեւազոր տէրութեան կողմէն Վիլհելմ գետ պանական գործով կեցող Պ . Սուլթանի բարձրագոյնը դռնէն հրաման գնաց որ Համիտ երթայ քահանայապետին իւր մայրաքաղաքը դառնալու և աշխարհական իշխանութիւնը ապստամբներուն ձեռքէն նորէն իր ձեռքն անցնելու շնորհաւորելու համար :
— Վիլամից գիւսանի (մայիլէ քալէմի) գրաւ գիւսներէն Վիլհելմի փառայնի վրայ քանի մը երեւելի յանցանքներ ստուգուելէն ետքը այն ալ իմացուեցաւ . որ իր հօրը կենաց կամ հանգստութեան դէմ ալ ծուռ և անվայել գիտաւորութիւններ ունի եղբոր : Սուլթան այս մարդ իւր պաշտօնէն վրդուեցաւ . և բարձրագոյնը խորհրդարանին տուած վճռոյն համաձայն որն որ վեհապատիւ ինքնակալը ալ հաստատեց , վեց ամիս միջոցաւ Բաքու արկուցաւ . և վեց ամիսէն ետքը իրեն անկեց ետքը աղէկ կենտրոն երաշխաւոր մը ցուցնելով՝ արժանի գտնուած պատիւէն անանկ պիտի ազատուի : Եւստի ծանի և յարգութեան տէր մարդոց իրենց յանցանքին համաձայն պատիւ գտնելը գաղտնաբերուց արդարութեամբ պարծանք բերող հաւատարմը մը ըլլալէն զատ՝ հասարակութեան մէջ գտնուող չաբագործներուն ալ աչքը ելելով կը վախընէ , և զգաստանալուն պատճառ կ'ըլլայ :
— Պ . Տրամարգին օր մը առաջ՝ կիրակի օրը , Նոյնիս ձեռնաւոր (Վալիք փառայն) թիւական շորէնաւով մայրաքաղաքը հասաւ , որուն գալուն պատճառը և նպատակը ասկեց առաջ ծանուցած ենք :
— Սուր յիշողութեան հրաշալի օրինակ մը կը գտնուի այս օրերս մայրաքաղաքի մէջ , Պ . Հէրլ Տանէմարք անուն եւրոպացի մը , աղագաւ և կրօնիւ հրեայ : Եւստի յիշողութեանը վրայ սա արտաբայ բաները կը պատմուին : Հրեայ գրով և լեզուով աստուածաշունչ շատ տեղ տպուած է . կրօնականութիւն , Վիլհելմի , Փարիզ , Սոմաա , և այլն . և ամէն մէկ քաղաք չէ թէ մէկ , այլ շատ անգամ տպուած : Իսկ է որ հարկեր կերպ տրուած աստուածաշունչ կայ հրեայ լեզուով . այս աստուածաշունչներէն մէկը , որն որ կ'ըլլայ , որ տեղ որ տպուած կ'ըլլայ նէ ըլլայ , ան , իրեն իմացուելով թէ որ թուին որ տեղ տպուած է . մէջերէն տեղ մը բաց . տողին մէկը մատուցեց գոյց . բացաւ ծիգ թղթահամարը զորոց և գոցած տեղը ալ հեռուէն ցուցուր անանկ որ տեսնէ թէ երեսին որ տեղերն և գոցած տեղը : Սուլթան այսքան մը տեղեկութիւն առնելով՝ նոյն հետոյն մատիդ տալը մնացած կտոր խօսքը առաջին գրէն մինչև վերջին գիրը կը կարդայ , և միտքը կը բացատրէ : Թէ որ տպագրութեան սխալ կայ նէ՛ կարելի է որ այն ալ զորոյց : Եւստի մարդու աչքի տեսութեամբ աւրագ հաշուէն ալ զարմանալի է . Սէկ գիրը մը առ ձեռք . մէջէն մէկ տեղը բաց . մէկ երեսը քանի տող ըլլալը հարցուր և գիրքը գոյց : Եւստի հետոյն քեղի պատասխանը կուտայ . և պատասխանայն ճիշդ ըլլան ալ իսկոյն կրնաս հասկնալ տողերը համբերով : Եւստի զարմանալի յիշողութեանը արարչոյցները քանի մը տեղեր ցուցնելով պարզեցնէ և վիշտականներ ալ առեւ է : Եւստի թագաւորը ասոր մէկ պատուագրով մը տուեր է , իւր թագաւորական կենդանագրովը տպուած . և հաշակաւոր Վեհապատիւ իշխանէն ալ վկայական ունի : Եւստի հրեայն այս օրերս Պէրիզատք տէրէ գլուխուելով՝ այս մօտերս իր յաջորդութեան փորձերը հոն հրապարակաւ հետաքրքիր եղողներուն ցուցնելու միտք ունի :
— Յունիս 26 , երեքշաբթի առաւուս ժամ իննին ատեններ Վստուլայի ափերէն երկրաշարժութեան բաւական սաստիկ ցնցում մը իմացուեցաւ . որ

Իւսթիւտարի կողմը խիստ թեթեւ անցաւ :
— Եւստի գիրքը Վաղը փառաւորութեամբ թաղը հրեղէն մը պատահելով , մէկ փայտաշէն խան մը այրեցաւ , ուր օտար անձինք կը պառկէին :
ՊԱՐԱԿԱՍՏԱՆ : Եւստի աղէկ ժամանակ է որ Սուլթան խան անուն ապստամբին երեսէն պարսից երկրը իր հանգստութիւնը կորսնցուցած էր : Եւստի իր հանգստութեամբ թիւերուն մէկուն մէջ պատուեցին թէ Պարսկաստանի ապստամբութիւնը շատ տկարացած է . մօտերս առնուած լուրերը կը ծանուցանեն որ թագաւորական զօրքը Սէշէտ քաղաքը ապստամբներուն ձեռքէն առեւ է : Եւստի քաղաքը խորատան գաւառին պիտի տմուր քաղաքներուն մէկը ըլլալով ապստամբներուն ապստանարան մը եղած էր . ուստի ասոր առնուելովը ապստամբութեանը վերջացած կրնայ սեպուիլ : Եւստի համար պարսից թագաւոր Սուլթանի շահը Վեհապատիւ մայրաքաղաքին մէջ և բոլոր Իրանի տէրութեան քաղաքներուն մէջ հասարակաց ուրախութիւն ըլլալու հրովարտակներ հանեց :

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՅՆԻԱ : Եւստի Վիլիք իր կենտրոն վախալ սկրսելով՝ Պատանդէն իր բարեկամները քովը կ'ուղէ : Պ . թիւք . Պ . Կիզո . Պ . Պրօքի . քովը գալին տեսնուելու . և մօտերս ալ Պ . Հօրաա Վեհապատիւ անուն պատկերահար և Պ . Տրէսէն իր քովը ուղեր էր . ասոնք ալ Փարիզէն Սոմաա երթալու ծառայեց ելան :
— Եւստի ձեռնաւոր առաջարկութեան մը ըրաւ օրենսդրաց ժողովոյն , որպէս զի առաւել ապահովութեան համար կառավարութեան ժողովը Փարիզէն Վերայլ-քաղաքը վերցուի . որ Փարիզը հարաւային արեւմտեան կողմը կ'ընայ , 20 Կիլօմէթր կամ վեց ու կէս ժամ հեռու : Եւստի առաջարկութեան առաջները մոտիկ չըլլուեցաւ ալ նէ՛ ետքէն առեւել պատշաճ գաղտնիք քանի մը մարդ յատկաւ ցրելով որ ընտելութեան առնեն և ընդունելի կամ չընդունելի ըլլալուն պատճառները բացատրելով տեղեկացուցէ իր (ռաբբօ) տան ժողովոյն : Պատանդի առաջին հասարակապետութեան ժողովման ալ օրենսդրաց միութիւնը (բօս լէժիսլատիվ) Սէն Քլո քաղաքը վերցուցին , որ Փարիզէն Վերայլ երթալու գրեթէ կէս ժաման է . և այն ատենէն էր որ հասարակապետութեան ութերորդ տարին պիտի ամսը 18 ին (1799 Նոյեմբերի 9) , Նաբիլէն Պոնաբարգէն ուղղի (տիրեքօստ) ըսված ատենը վերցուց և երեք հիւսիսային հաստատեց . որոց առաջինը ինքն եղաւ . և ասով կամայ կամայ կայսր ըլլալու ծառայութեամբ բացաւ իրեն : Հիմա ալ կենցաղակիրթ անձինք Վալիման ձեռնաւորին այս առաջարկութեան տակէն ասանկ բան մը կը գաւազակեն : Եւստի այսքան ալ հերիք չի սեպելով կ'ըսեն որ՝ Հանկաւնիէ ձեռնաւոր ինկիլիկ Սոնք ձեռնաւորին պէս բան մը ընել կը խորհի , որ 1660 ին ձեռք զարկաւ , Բազմիլի հաստատած հասարակապետական կառավարութիւնը վերցուց , և հին թագաւորութեան օրինաւոր յաջորդ Վալիման Բ . Սոմաա բերաւ թագաւոր նստեցուց : Եւստի պատմութիւնը որ հետաքրքրական է և հրահանգէ բան մըն է , ըրագրայ յաջորդ թերթերուն մէկուն բանասիրական կը գնեմք : Եւստի Նաբիլէն Նին . Հանկաւնիէ ձեռնաւոր բռնելուն պատճառ ալ ասիկայ կուտան . երբ որ ասիկայ և զինուորական գործոց տեսուչ տ'Երու ձեռնաւոր իրարու հետ աւրուեցան նէ՛ ինքն անձամբ մէջ մտաւ հաշտեցուց . և ետքը մէկ մեծ հաջողութեամբ մըն ալ ըրաւ , բոլոր բարձրագոյնը զինուորական ձեռնաւորներն ու օֆիսիալները հրաւիրելով :
— Օրովայն զօրաց հրամանատար մը Պ . Հէպարա անուն անցածները մեռնելէն ետքը կուտակ գիրը եղաւ , որուն մէջ 5000 Ֆռանք կուտակ ըրէր էր այն մարդուն որ գեղին տեսնէ (Ֆիլիպ Ժօն) , պատմութեանը և նշաններուն և դարման տանելու կերպին վրայ աղէկ գիրք մը հրատարակէ : Եւստի ինքնակալութեան եւրոպայ մինչև հիմայ խիստ քիչ տեսնուած է . բուն տեղն է Վերիկայի հասարակածի և այրեցած դօտին տակը ինկած երկրները . շատ կոտորած կ'ընէ . տարափոխիկ է . և մինչև հիմայ մէկ աղէկ գիրք մը գտնուած չէ :
— Պ . տ'Երու զինուորական գործոց տեսուչութիւնը ձգելուն խօսքը դադարեցաւ . հաճեցաւ որ ատեն մըն ալ նոյն պաշտօնին վրայ մնայ . բայց երկար ատեն չի կարծուիր որ մնայ , որովհետեւ շատ ժամանակէ ՚ի վեր կը փախալի Նէշիկի կուտակալ ըլլալու :

— Իրագործութիւններուն մէկուն մէջ պատմեցինք անուանի Վէյ Կուսի քիմիագետին մեռնիլը։ Այսինքն մեծ մարդու մը զուակ չէր։ Միայն իրեն անխնայ խողարկութիւններով քիմիական գիտութեան մէջ ունեցած արդիւնքով չէ թէ միակ ինք անուն ստացաւ, այլ և ֆուանսըլ ազգին քիմիագետներուն ալ անուն ստանալ տուաւ։ Աւստի ֆուանսըլի հասարակագետութեան նախագահը իբրեւ ի նշան ազգային երախտագիտութեան վճարով հրաման ըրաւ որ՝ ազգային սկսողէն ծախքը ընտրելով ասոր արձանը շինուի և իրեն կենդանութեան արժանիքը արհեստներուն մէկը դրուի։

— Յունաց գործոյն համար ինկիլիդի և ֆուանսըլի մէջ ինկած պարտութիւնը վերնալը և գետնալը նախնի գործերուն առաջնութեան ընթացքին շարունակելը ֆուանսըլի արտաքին գործոց տեսուչ Լահիդ ճէնէալը յունիսի 21 ին ազգային ժողովոյն իմացուց։ Այնքէն Պ. Ուսայիկ և յունաց արտաքին գործոց տեսուչ Պ. Օնուսիս մէջ եղած դաշնագրութիւնը ետ ձգուեցաւ։ Օնուսիս մերսոյսին և ֆուանսըլի դետպան Պ. Տրուէն տը Լուիին մէջ Եւրոպայէն դաշնադր պիտի քալէ։

ԱՆԳՂԱԿԱՆ։ Այս գիշեր այն գիշեր քուսահիւան գութեան ձայն ելաւ նէ՛ գեղեր ալ սկսան առաջարկել։ Պ. Սարգսէ անուն ինկիլիդ բժիշկ մը՝ իւր օտարէն ըստած օգտնման հեղուկը հիւանդութեան բռնուողին շնչել տալով խորունկ քունի մէջ ձգեց։ Երբ որ ինկիլիդ անցեր, և միայն տկարութիւն մը մնացեր է։ Այս բանիս փորձը յիշեալ բժիշկը Հրեմի կատան Հօլման տեղին հիւանդանոցը շատ մարդու վրայ ըրեր է։ Մէկ մարդ մը անգամ չէ մեռեր մէջընդմեջ։ 1848 ին Քուսահիւան քուսահիւան հիւանդանոցը փորձեցին։ Երբ սովորաբար վարարածները վերջ ունեցողն մը վրայ գործողութիւն ընելու ըլլան նէ հոտոտալ կուտան որ թմրի և ցաւ չիմանայ։ Եւ այն ալ յաջողեցաւ։ Քուսահիւան մը փնտնելը իրենց հասցընել հիւանդին։ Իսկ օտարէն այն փնտը չուին։

— Փարիզէն ինկիլիդի Գայը օրադրին կը գրեն։ Սոսիսին, և ուրիշ տան ալ խաղաղի փախտալան, այս օրերս ասկէ անցան Օնուսի երթալու։ Օրիցցերէն նոր ընտրութիւնները արմատականներուն և յեղափոխականներուն ուժը կորսելով որ ասոնց գլխաւոր ապաւեն անոնք էին, ասոնց ալ հարկ եղաւ որքան հնար է նէ չուտով Օրիցցերէն հեռանալ։

— Ինկիլիդի թագուհին յունիսի 18 ին իրիկունը ժամ 5 ին (ըստ եւրոպացւոց), կտրելով Քէմուրի ձիւնը պարտը երթալն իրեն, մէկ մարդ մը, որուն հագուածքն կ'երեւէր որ էփ աղէկ մեծ կակ աստիճանի մարդ մըն է, կտրել վրայ վազել, և ձեռքի պարծնով թագուհին դարկաւ։ Հարուածը երեսին եկաւ։ Եւ գլխուն գլխարկին ալ մէկ կողմը որ ճակատին վրայ կ'ուգար, կ'զնւելով ձեռք ելաւ։ Քուսահիւան շուտ մը մարդը բռնեցին, և մօտ գտնուած ոստիկանութեան գործակալին տարին, ձեռքէն ալ պարծնը առին։ Սարգսէ անունը, պաշտօնը, և ինչու համար այն առիթը գործը ընելը հարցուցին։ Եւնը Ուսայի Բադ։ Ժխտեց զորաց գնդապետի տեղակալ։ Բայց ինչու համար զարկելը չըսաւ։ Թագուհին այս հարուածէն փնտ մը չեղաւ։ Եւ հասարակութեան սիրտը ապահովընելու համար նոյն իրիկունը Քէմուրի ալ գնաց։

ԱՆՍՊՈՐՏԱՆ։ Ինչպէս որ ժամանակին պատմելով է, Վիեննայի ապստամբութեան ժամանակը ուսանողները ոտք ելած ապստամբներուն հետ միաբանած էին։ Երբ երբ որ կառավարութիւնը զօրաւոր ելաւ, այն ապստամբութեան կեդրոնի պէս եղած գաղտնիքը դրոշմեցան, և ուսանողները այս դին այն դին ցրուեցան։ Երբ երբ որ կայսր յանդաւորներուն ընդհանուր թողութիւն եղաւ, ասոնք ալ Վիեննա դարձան։ Հիմայ դըպրատունները բացուելուն, և այն ատենին ցրուող ուսանողներէն ով կ'ուզէ նէ նորէն այն դըպրատունները մտնելու կարող ըլլալուն թողութեան թի եղած է։ Բայց ով որ այս գաղտնիքներուն մէկը մտնել կ'ուզէ նէ՝ քաղաքական բաներու բնաւ չի խառնուելու երգում պիտի ընէ և անանկ մտնէ։

— Մաճարախոտանի խոռոչութեան սկսած ատենէն բոլոր Մաճարախոտանի ալ և ալ տերութեան երկիրներ երթալով երեք հարիւր հազար հոգի պահած ըլլալը իմացուած էր։ Երբ երբ որ կայ

տերական կառավարութիւնը յանդաւորներուն գրեթէ անորոշէն զատ մնացածներուն ընդհանուր թուութիւն տուաւ, ցրուողները գալով՝ ամէնը 55,000 հոգի պահած մնացին։ Եւ ասոնք ամէնն ալ գուրս երկիր գացած ըլլալով ետ դառնալ չուզողները չէն, այն միջոցին կամ նոյն իսկ Մաճարախոտանի շփոթութիւններուն մէջ խառնուելով՝ կամ ուրիշ երկիրներ իրենց բնական հիւանդութիւնով մեռածները ալ կան։

— Կայսերական դիւանէն մէկ կարգադրութիւն մը ելաւ որ, Վիեննա քաղաքի դատարանի գերատեսչին ատենան ինկէց վերնալ և Վիեննա հաստատուի, անանկ որ՝ Վիեննայի ստորին դատարանի ատենաներուն որոշումէն բողոք ընել պէտք ըլլայ նէ՝ Վիեննայի ատենան բողոք ըլլալի։ Վիեննա գտնուող երեւելի խոտալոյսները ասոր վրայ աւագրիական կայսերութեան մեծ դատաւարան պետ Պ. Շմեյրլինին պալատը ժողովեցան ասոր դէմ բողոք ընելու։ Ըսելով որ՝ ասիկայ Իտալիայի գաւառներուն շուտ մեծ փնտ կը բերէ։ Հոն տեսնուած դատերուն շուտ, մանաւանդ մաճարախոտանութեան վրայ եղածները երկու կողմին ալ կըրնան կործանում պատճառել, երբ որ դատը Վիեննայի գերագոյն ատենանին բողոքելու պատճառաւ ուշանայ նէ։ Պ. Շմեյրլինի այս յարգի անձանց խոտալոյս որ ըրած աղերսնին պաշտօնէից խորհրդարանին իմացընէ։

ԳԵՐՄԱՆԱՆ։ Հանտիւր քաղաքը մարդ մը բռնեցին, որուն վրան շատ կասկածելի նշաններ երեւելով տեղական կառավարութեան մարդոց միտքը արթնացրեր էր։ Ասոր խելքը քիչ մը փախուկ կը նմանի։ Վրան կարծիք պատկերի (խըն) մէջ պահած դաշնի (խանչ) մը գտան։ Եւ Վիեննա երթալով Վիեննա։ Քիչ մը ժամանակ Քէմուրի քաղաքին շրջակայները պարտեր է։ Եւ Կառավարական կողման գլխաւորներուն հետ տեսնուելու շուտ մարդ տեսեր է։ Հիմա Օնուսիէն կուգայ կոր։ Եւ քանի մը նշաններէն նայելով գտնուել ըլլանք նէ՝ փախուստականներուն պիտի կամակորներուն մէկուն հետ մտերիմ բարեկամութիւն ունեցեր է։ Եւ այս մարդ ալ Օնուսիէն գալուն ընկերութեանց մէջ արտաքին կարգի գործունեութիւն ունեցող մարդ մըն է։ Այս ամէն նշանները կը ցըցընեն որ այս մարդուս Պէրլին երթալու գիտաւորութիւնը ըսկ քաղաքը տեսնելու համար չէ։ Սէֆեօլէին փորձած ու չի յաջողած մէկ մըն ալ ասիկայ փորձել կ'ուզէ եղած։

ՀՈՒՄ։ Կատանգնուպոլսոյ տաճկական ձերբախտութիւնը լրագրողը կը պատմէ որ, Հոմանոս քահանայապետին կողմէն յատկապէս որոշուած մարդ մը ֆուանսըլ և ինկիլիդ և աւագրիայի և բուսիստի և ուստայ արքունիքը պարտելու ելած է։ Եւ նպատակը ինչ ըլլալը հասկըցուած չէ։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ։ Պէրլինէն Փարիզու Կալէր Գրեթիս օրագրէն կը գրեն։ Ինկիլիդի կայսեր Վարչաւէն յանկարծ երթալու պատճառ կրնայ ունենալ։ Վարչաւէն է Կառավարական կողմը ամէնը մէկէն ոտք ելեր են տէրի ակամքը հասած համբաւ մը։ Սրպէս թէ ասոնք ամէն մէկը իրենց գրտնուած տեղի տիրող իշխանները պիտի մեռցնեն, Եւ Կայսրէն սկսելով։ Այս գաւառներէն կուսակցիցները, որոց անունները անցած ասորիցէն յայտնի են, հիմա կը գտնուին Օրիցցերի և Վիեննայի և ինկիլիդի և Վիեննա քաղաքը այն է կ'ըսեն, որ մեղքաւոր և կէս մըն ալ իրենթ ղեկավարներ գտնեն։ Սրանցմէ թագաւորները կասկած չեն ունենար։ Եւ երբ որ ասանկները բանը ծակեն և չի յաջողի նէ՝ կուսակցիցները շուտ մը համբաւ կը հանեն որ այն բանը ընողը իրենթ է եղեր։ Եւ այս խօսքը հարկաւ ճանարտ տեղ ալ կ'ուշանայ, որովհետեւ անանկ բաներու համարձակող մարդը հարկաւ քիչ մը ինկիլիդի ունենալու է։ Ինկիլիդի կայսրը Ռուսաստանի մեջ ասանկ գոյնային գաւառներէն չի փախար։ Եւ քայսապան խորհուրդները տակն ու վրայ կ'ընեն։ Թէ որ ազգին մէջ անանկ խորհուրդ մը ըլլայ նէ։

Իրիկունը պատճառն այն է որ՝ Ինկիլիդի կայսրը լրացած ունէր որ ինկիլիդի տերութեան արտաքին գործոց տեսուչ Օնուսի Բադմերսընին կողմէն ալ և ալ գործերու պատճառներէնով Ռուսաստանի մէջ լրտեսներ պիտի գտնուին։ Եւ գործերնին ալ երկար ատեն Ռուսաստան մնալու գործ մը պիտի ըլլայ։

ՉԵՄԵ Կրնար ըսել թէ ինկիլիդի արտաքին գործոց տեսուչ նախարարը յիշաւ այդ գիտաւորութեամբ է։ Բայց Ինկիլիդի երկու մեծամեծ կայսերութիւն որ հետը հաղորդակցութիւններ ալ ունին, այնպէս կը կարծեն կոր։

ՏԱՆԻՄԱՌԱՔԱ։ Այս թագաւորութեան գերմանական գաղտնիքութեան հետ հաշտուելուն վրայ յոգ պէտք եղած խօսքերը Օնուսի կ'ըլլան։ Ռուսաց տերութեան առաջարկելով ֆուանսըլի և ինկիլիդի տերութիւնները այս բանիս մէկ որոշում մը տալու միաբաներ են։ Բայց բանը աւելի հաստատուն կերպով լրմննալու համար կ'ուզեն որ Բուսիայի կողմէն ալ մարդ գրանուի։ Սրովհետեւ գերմանական գաղտնիքութեան կողմէն Տանիմաքայի հետ պատերազմող ասիկայ էր։ Եւ հաշտութեան հիմնական պայմանները ասոնք պիտի ըլլան։

1. Տանիմաքան հին վիճակին ամբողջութիւնը պիտի ունենայ։ Ինչպէս որ ունէր 1848 ին։ Հօլլանդացի դքսութեան Վալենպուրկ ըստած մասը կըրնայ գերմանական գաղտնիքութեան հետ միացեալ մնալ։ Բայց անանկ որ՝ երկրին մասնաւոր կառավարութեան շուտ դաշն չըլլայ։ Եւ կ'ըլլայ անշուշտ թէ որ Բուսիայի կողման հետ միաբանուի։

2. Տանիմաքայի թագաւորութեան ժառանգութեան օրէնքն ալ հաստատուի անանկ որ՝ ով որ Տանիմաքայի թագաւոր ըլլայ նէ, Հօլլանդի գործերն ալ անկիւ պիտի ըլլայ։ Ասոր վրայ Պալլիէրայի Վիեննիս քաղաքի օրագրողը կ'ըսէ որ, Տանիմաքայի թագաւորը արու ժառանգ չունեցած մեռնի նէ՝ (Լուսնապուրկի գործը թագաւոր պիտի ըլլայ ըստած)՝ սուտ ելաւ։

3. Ինչ որ 1849 ին յուլիս 10 ին հաշտութեան պայմաններուն իբրեւ նախաշաղկ դրուեցաւ նէ՝ անկիւ պիտի անխախտ պիտի մնայ։ Եւ այսինքն Շմեյրլինի դքսութիւնը ամբողջ Տանիմաքայի ձեռքը պիտի մնայ։ Բայց իրեն մասնաւոր իրեն կ'որդ գաւառներուն ամէնէն ժողովուած անդամներէ բողոքեալ կառավարութեան խորհրդարան պիտի ունենայ։

— Այս երկրի վերջին լուրերէն կ'իմանամք որ կառավարութիւնը ղեկավարական պատրաստութիւնը մեծ փութով առաջ կը տանի։ Եւ պատերազմի կը պատրաստուի։ Տանիմաքայի ձիւնը պահապան զօրքն ալ հրաման գացած է որ պատերազմի մէջ մտնելու պատրաստ ըլլան։ Սրովհետեւ անանկ կ'երեւի կառավարութեան որ՝ նորէն պատերազմելուն առաջ պիտի չի կրնայ առնուիլ։ Եւ Լուսնապուրկի լուրերն ալ պատերազմի պատրաստութեան վրայ են, և Շմեյրլինի սահմանադրուելու շուտ զօրք կայ։ Թագաւորը ինքն ալ ժողովուրդին ըրած ատենաբանութեան մէջ իմացուցած է որ, կառավարութիւնը տերութեան պաշտօնէային ընտան պիտի ձգէ, և ինքն ալ բանակին հետ պիտի երթայ։

ԱՄԵՐԻԿԱ։ Ի օրէգ բաղդադինի թանի մը նաւով և քանի մը հազար մարդով Լուսնապուրկ անէն գաղտնի կերպով Բուսի կողմէն ապահովացիներուն ձեռքէն սրպէս թէ գաղտնի երթալու երբ որ Վիեննայի միացեալ նահանգաց կառավարութիւնը իմացաւ, նախագահը նոյն հետայն ամէն ծովագերեաց քաղաք և ամէն պատերազմական նաւաց հրամանատարներուն պատուէր խրեց որ այն նաւերէն ուր որ տեսնեն նէ բռնեն դարձնեն, և մէջը մարդիկ բռնեն կառավարութեան յանձնին։

Սոյսի 21 ին ժողովքին մէջ Պ. Ուսայի ծեղրական առաջարկեց որ այս բանիս համար նախագահէն շնորհակալ ըլլան։ Բայց Պ. Ուսայի ուղեց միացեալ նահանգաց գերագոյն դատաւորէն հարցընել և հասկընալ թէ ինչ իրաւունք ունէր այս կարծեցեալ յեղափոխութիւնը ընդհատելու կամ բողոքողին խափանելու։ Պ. Ուսայ ասոր թերեւ ելաւ։ Եւ ուղեց նախագահը դատաւարանի ալ կանչել իբրեւ հասարակագետութիւն չուզող։ Պ. Ուսայի պարտը ալ նախագահին պաշտպան կեցաւ։ Եւ պիտի, 1818 ին հաստատուած չեղողութեան մէջ Վիեննայի միացեալ նահանգներուն կառավարութիւնը հաստատուն պահելու համար նախագահը իր ըրած գործոյն մէջ կատարեալ իրաւունք ունէր։ Եւ ըստ որ, միւսեւ Շմեյրլինի նախագահութեան ժամանակը միացեալ նահանգաց գործադիր իշխանութիւնը խոտալոյս էր և երաշխաւոր եղած էր իր ձեռքէն եկածին շուտ քան ընելու որ Բուսի կողմէն սղանիացիներուն ձեռքը մը

նայ, քանի որ նայն իսկ Սպանիայի տերութիւնը իւր յօտար կամաւը այս կղզին ուրիշ տերութեան մը չի տայ: Եւսոքը վերջացուց ըսելով որ ինքը և ծերակուտին անդամները ինչպէս հասարակապետական են նէ՝ նախագահը իրենցմէ վար հասարակապետական չէ:

Սիւրբեալ նահանգաց կառավարութեան ժողովքին մէջ այս խօսքերն դարձած ստեղծութիւն էր: Եւսոքը չէր ըստած նաեւ վիշ հարիւր հոգւաւով Քուպայի Քառասնամարտ քաղաքը ցամաքէ ելած մայիսի 18-էն 19 լուսնալու գիշերը: Զամար էլ լինին քիչ մը ծանրկէկ լրջութեամբ քաղաքին կառավարութիւնը ժամանակ ունեցաւ շուտ մը մինչեւ Քուպայէ մարդ խրկել, որ անկէ 10 մըն է: Եւսոքայտակները քաղաք ելն լինուն պէս՝ սրովհետեւ տեղերուն աղէկ մը տեղի կուտիւն չունէին, քաղաքին բանտը կոխեցին կարծելով լծէ քաղաքին բերդը այն է: Սիւրբ 15 հոգի կար հոն պահպանել իրենց համար: Բայց անոնք աղէկ դէմ կեցան: Եւսոք միջոցին խուճի մը զինուոր անպատակներուն վրայ քաղաք սկըսաւ: անոնց գլխաւորը Քուպայէ քաղաքի զինուորներուն տանեալստեղծութիւն մը սկըսաւ: որպէս զի իր կողմը գալու հաճեցին, աւտը պատասխանեց տեղ միայն կրակ ըրին աւսպատակներուն վրայ: Եւսոքայտակները քիչուոր էին՝ կրակ ընելով դէպ ի կառավարչին պալատը քաղաքը: Եւ անկէ անց աղէկ դէմ գրին Քուպայէ մարդոցը: որոց ճարը հասնելով պալատին կրակ տը վին: Եւ անանկ կարողացան քաղաքի զինուորներէն քանի մը հոգի պատերազմի գերի բռնել: Եւսոք Քուպայէ քաղաքը առած եղաւ: չիտակ մաքսը գնաց: Եւ այն տեղի անուր կը 50.000 ընեալ գտնելով անոնք առաւ:

Քուպայէ ընկերները, որ Քուպայ անանկ զի մարդութիւն գտնելու չէին յուսար, իրենց առջեւն ինկող խաբեբային խօսքին նայելով կը կարծէին որ Քուպայ ելածնուն պէս բոլոր կղզեցիք զերեք սիրով կ'ընդունին և կղզին իրենց ձեռքը կը յանձնեն, այս տեսնելով աղքատներն վախցաւ: Քուպայէ վրայ թափեցան: առած 50.000 ընեալստեղծութիւն, նաւերնիս մանեղք եւս դանակներ ըսել սկըսան: Հարկ եղաւ որ Քուպայ հնազանդի մինչեւ այնքան որ կղզին քաղաքներուն իրարու հաղորդակցութեան համար չինուած երկաթ ճամբան աւրարդելու խրկած մարդոցն ալ եւս դանակներ ժամանակ չի կըցաւ գտնել: նաւը մտաւ: Քաղաքին կառավարին ու երկու զինուորական հրամաւ նաւար գերի բռնած էր: նաւը մոնելու ատենը ասոնք ալ թող տուաւ: փոխարէն խնդրելով որ իրենք ալ այն ցամաքը մտնող մարդիկը ազատ թող տան: որ օրինքը քաղաքներուն ձեռքը պատեալ գերի մնալու էին:

Քուպայ նաւը երբ որ բացն ելաւ, Սպանիայի Բիլբաո ըստած պատերազմական նաւը ետեւէն ինկաւ: որուն ձեռքէն հոգիւ ազատելով Քուպայէ սոք նաւահանգիստը մտաւ: որ Սպանիայի մէկ ուրիշ նաւ մըն ալ իւրաքանչիւր տուած: Հալանայէն գալով հոն երկաթի վրայ կեցած էր: Քուպայ և իր տեղակալը լուսն Սանթեգոյ այս նաւը ելան, և յաջորդ առտուն Սպանիա գացին: Քուպայ նաւը լմերիկայի միացեալ նահանգաց կառավարութեան ձեռքէն անցաւ: Քուպայէ հետ գացող երկու նաւըն ալ, որոց մէկն էր պէս, և միւսը եռակայմ (իւշ տիւրէկի), Սպանիայի պէս պատերազմական նաւէն բռնուեցան գերի եղան: Քուպայ ալ Սպանիա գացած իրիկունը բռնուեցաւ և հոն բանտը գրուեցաւ: Բայց քիչ մը ետքը թող ալը ուեցաւ: Եւսոք Քուպայի հոգեկանը անպատակութիւնը որուն վրայ ինկիլիզի կառավարութեան ժողովքներուն մէջ ալ խօսք եղաւ: անանկ ահա գին կերպով սկըսաւ և ծաղրական կերպով լըմընցաւ: Քուպայն յարգն ալ իրեն մարդոցը քով բոլորովին կոտորեցաւ: որ այս բանին մէկ մըն ալ ձեռք չի կրնար զարնել:

ՍԱՔՍՈՆԻԱ: Թագաւորը տերութեան խորհրդականները ցրուեց յաւիտի ին, և խորհրդաւ նոցը գոցեց: Եւսոք բանտ անհամարական միւս պետութեանց կանոնին դէմ ըլլալով Տրեգոա քաղաքին օրագիրը որ Սպանիայի տերութեան պաշտօնական օրագիրը կը սեպուի, խորհրդաւ նոցը գոցուեցաւ այս պատճառներու կուտոյ: Գլխաւորը այս է կըսէ որ, քանի որ խորհրդականները ժողոված էին նէ՝ բան մը ըրած չունէին ընտրութեան վրայօք օրէնքի նոր յօդուած մը անգամ հաստատած կամ առաջարկած չէին, այս վեց ամիս է և

ապով բան մը չի կրնալ ընելին յայտնի նշանով հասկըցուցեր էին: միայն հակառակ կենալով թագաւորական կառավարութեան գործոյն արգելք կ'ըլլային: Սուտի, քանի որ ընտրութեան օրէնք մը չի կայ ոչ առաջարկուած և ոչ ընդունուած: Թագաւորը ուզեց 1831 ին կառավարութեան կերպը բռնել: Եւ այն ատենը ինչպէս էր նէ այն կերպով մէկ նոր խորհրդականաց ժողովք մը պիտի գումարէ: Եւսոք ատենուան կերպով ժողովքը աղբին լընութիւնը ներկայացընող ժողովք մը չէ, այլ և այլ կարգի մարդոցմէ ընտրուած և բոլորովին կառավարութեան կայսր մն ունեցող ժողովք մըն է: Եւսոք գրեթէ սահմանադրական օրէնքը բոլորովին կը խախտէր:

Թագաւորը յաւիտի 3ին նոր հրամանով մը Տրեգոա քաղաքին վրայէն պաշարման վիճակը վերցուց: Եւսոք օրը ուրիշ հրամանագրով մը, որուն տէրութեան բոլոր պաշտօնեայները ստորագրած էին, խիստ կերպերով չափ և սահման կը դնէ ընկերութիւններ ընելու և մէկ տեղ ժողովքներ իրաւունքներուն գործադրութեանը: Սուրբ հրամանագրով մը ստորագրութեան ազատութիւնը կը զսպէ: Զուտմար 3ին մահուան պատժոյն վրայօք տէրութեան մեծ դատաւարանագետ Պ. Տ. ինքին ստորագրութեամբ այս յայտարարութիւնը ելաւ: «Եւսոք տարուան յաւիտի 3ին եղած որոշման մը համաձայն, որ պաշտօնեայ ժողովքին մէջ եղաւ, մահուան պատժը մինչեւ այս օրը խախտուած էր: Եւ ասոր տեղը ուրիշ պատժներ կը տրուէին: Եւսոք բանիս վրայօք ալ օրինաց ամէն ուժը կ'առաւ, բերապէս տեղը բերելուն հարկը իմացուելով՝ պաշտօնեայները թագաւորին հետ միակամ և միախորհրդէ ըլլալով, 1849 յուլիս 3ին գրուած որոշումը ետ կը կանչեն և կ'ընդունեն: Եւ դատաւարանական գործոց տեսչ նախարարը ներկայիւս ամէնուն կը ծանուցանէ որ, այս օրու ընէ ետքը գործուած յանցանքներուն մէկուն համար որ դատաւարան մահուան վճիռ տրուի նէ՝ այն վճիռը հարկաւ և անվճարապէս ի գործ պիտի դրուի, թէ որ թագաւորը մասնաւոր պատճառներու համար իրեն յատուկ եղած շնորհ ընելու իրաւունքը ի գործ դնելը պատշաճ չի սեպէ նէ»:

Սուտի քահանային հետեւող աղանդաւորները մէկ կրօնական ժողովք մը ընելու միտք ունէին ժամանակէ մը ի վեր: Եւսոք վերջապէս Սպանիայի լայնցի քաղաքը ժողովեցան: Բայց կառավարութիւնը իմանալուն պէս ցրուելուն հրաման ըրաւ: Եւ ստիկանութիւնն ալ ասոնց երեւելինը հարկադրեց որ քաղաքէն բոլորովին դուրս ելն: Եւսոք լայնցի ըստած պղտիկ իշխանութեան Քուպայէ մարտադրաբար այս ժողովքը ընել ուզեցին: Բայց այն տեղի կառավարութիւնն ալ թող չի տուաւ: Պատճառն որ, Սպանիայի յեղափոխականները ոտք ելած ատենը՝ որոց պատճառաւ Տրեգոա քաղաքը պաշարման վիճակի մէջ գրուեցաւ, Սուտի և ընկերներն ալ անպատասխանութիւն և յեղափոխութիւն և հասարակապետութիւն քաղաքներուն կարգը գտնուեցան:

ԳՐԱՆԵՐՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Երկրաբանութիւն: Լմերիկայի Քուպայ կղզին անանկ գէշ օդ ունի որ՝ ամէն բան քիչ ատենի մէջ կը հոտի, կը փոսի: Եւ այսպիսի օդոյն ազդեցութեան պիտի ըլլայ որ մարդոց ալ գէշ հիւանդութիւններ կը պատահին: Պէպոգէ ճալը (գեղին տենդ) ըստած տարափոխիկ հիւանդութիւնը որ երբեմն Լարոպա ալ կուգայ՝ և գէշ կտորած կ'ընէ, այս կղզւոյ և ասոր շրջակայ կղզիներուն յատուկ հիւանդութիւնն է: Սարդ չի կարծեր որ անանկ տեղ մը երկարակեաց մարդիկ գտնուին: Բայց երկարակեացութեան օրինակներ ալ պակաս չեն: Եւ առաւելագոյն սեւամորթ գերիներուն մէջ որով կ'երեւի որ այն տեղի օդը սեւամորթներուն պիտի չաղդէ:

Հալանայ կղզին, որ Քուպայի արեւմտեան կողմէն է, հոմալի ցեղէն մէկ սեւամորթ կին մը կայ, տարիքը աղէկ մը ինք չի գիտեր: Բայց կը պատմէ որ Սերէտէ ըստած վանքին շինուելը գիտէ եղեր: Եւ այն ատենն ալ չափահաս աղբիկ մըն է եղեր: Եւսոք է որ՝ գոնէ տասն և չորս տարուան մը կայ եղեր: Վանքին հիմնարկութիւնը 1746 ին եղած է: Կինը վերագրեալ հաշուով 1732 ին ծնած կ'ըլլայ: Եւ հիմա 118 տարեկան կ'ըլլայ: Երկայ ա

նանկ յիշողութիւն մը ունի որ՝ Վերիկէի ծովեղերէն Քուպայ գալը՝ ճամբուն ամէն պարագայներով կը յիշէ: ամէն օր եկեղեցի կ'երթայ: Եւ ամէն ատեն մօտաւորն ալ չի նայիր: որ սուրբին տօնն է նէ, թէ որ անոր անունովն եկեղեցի կայ նէ հոն կ'երթայ:

Եւսոք Հալանայ կղզւոյ մէկ գիւղին մէջ՝ որուն բնակիչները երեք հարիւր հոգիէն աւելի չեն ելեր, ուեղը հոգի գտնուել է, որոնց տարիքին համարքը իրարու վրայ զարնելով՝ 851 կ'ըլլայ: Եւսոք ամէնէն ծերը 120 տարուան է եղեր: Երկրորդ ծերը 1761 թուին Սուտի պատերազմին գըտնուելով ինկիլիզներու գէմ պատերազմի է: Եւսոք ատենէն հիմա 89 տարի է: Ի հարկէ այն ատենն ալ 25 տարուան մը կար: տարիքը կ'ըլլայ 114:

Հալանայ Պ. Պօթոս անուն մէկը ինկիլիզ բնակաւորաց անտուկին 1600 հատի չափ հալուապիւս ստակներ կը շնորհէ: ամէնն ալ փրկելն 1648 թուականէն մինչեւ 1675 թուականը տըգուած: որ ինկիլիզներու յեղափոխութեան ժամանակն է: Եւսոք ստակներն ամէնն ալ այս դիս այն գին տպուած են: Եւ տպուած տեղերուն անունն ալ ստակներուն վրայ նշանակուած է: Կառավարութիւնն այն միջոցին 1672 ին սկըսաւ պղնձէ մանր ստակներ կոխել: Սուտի այն միջոցին ու և ուր տեղ ինկիլիզներու մէջ ստակ կոխած ըլլալը գիտնալու համար այս դրամական հաւաքումը ինկիլիզի աղբային պատմութեան հարկաւոր բան մը ըլլալով՝ ցանկը շինուեցաւ որ յառաջագանութիւն մըն ալ ունի: Եւ յառաջագանութեանը մէջ ուրիշ տեղէ չի ըստած հետաքրքրական պատմութիւններ կան: որոնց մէկն է այս: Ստակներուն մէկը Պատանուն մէկուն մը գործատուներ տպուած է, որ ֆըլէթ Էրթը ըստած փողոյը սրճատուն կը բանեցընէր: Եւսոք ատենները սուրճը (խափէն) Լարոպայի մէջ շատ տարածուած էր: Լարոպայէն ինկիլիզներու կուգար: այս մարդը եփելուն կերպը սորված ըլլալով խանութը եկողներուն համար կ'եփէր: Եւ ասով խանութի Բարդիլիլը շատցան: Եւսոք ուեղակիցները ասիկայ չի քաշելուն համար՝ վարան ամբաստանութիւն հանեցին, դատաւարանի քաղցրին մարդը, սուրճ անունով թունաւոր խըմելք կ'եփէ և խանութն եկողները կը թունաւորէ ըսելով: Եւսոք մը Լարոպայ նոր բան մոցունելը շատ դժուարութիւն ունի եղեր: ուրիշ տեղեր փորձուելով աղէկութիւնը գիտցուած բաները անգամ Լարոպայ մոցունել ուզողը շատ ընդունի կուգայ եղեր: մէկ օրինակն ալ ինկիլիզ աղիւտական կնկան մը Սիւայի ճանապարհորդութեանէն եւս դարձած ատենը ծաղիկ պատրուար հոն մոցունելը աշխատած ատենը իմացուեցաւ: որ շատ տարիներ անցին և շատ վէճեր ըլլալէն ետքը հոգիւ համարձակեցան ընդունելու: Բայց հիմա նորաթրոնի տղի մը տիրած է որ՝ ամէն բանին հինը աղքատներ գէշ կ'երեւի: այդ հին բաները հիմակուան նոր մարդոց չեն գոր ընելով ամէն բան նորերու ետեւէ ինչալ մը կայ: մինչեւ շատ տարիներէ ի վեր աղէկութիւնը փորձուած հին բաները կը ձգեն, և վերջը ինչ ըլլալքը անպայտ նոր բաներու ձեռք կը դարնեն: Լարոպայի հիմակուան խաւովութիւններուն մէկ պատճառն ալ կառավարութեան նոր կերպ գտնելն է: որ այն ալ նորաթրոնի է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Զ

ԼԵՐԱԳՐԻՍ

Պրոֆ. Զ. Զահրան

Համահմանայ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԻՏԳԱՐԱՆԻ ԵՈՒԿԱՆՈՒ ՄԻԻԿԵՆՏԻՍԵՆ

ԻՎԼԵՕԻՐ ԻԼԵՆ